

Монографія Галини Варнацької приваблює читача й тим, що її цікаво читати й в цілісності задуму, й окремими частинами, які мають самостійну цінність – наукову й художньо-інтригуючу, наприклад, розділ «Інтермедіальність у творчості Вірджинії Вулф: роман «До маяка», де йдеться про ритм прози, про її музикальність, близькість до живопису. Передумовою своєрідності художнього смаку Вулф, дослідниця вважає її шляхетне походження, гарну освіту, перебування серед мистецької еліти: «Здібності письменниці виходили далеко за межі художнього слова»⁸.

Монографія «Художня специфіка модерністської прози Вірджинії Вулф» вдало продовжує зусилля попередників зануритися у незбагненні глибини творчості англійського класика і відкрити у цій глибині нові риси, нові духовні порухи й осяяння митця.

Бажано, щоб дослідниця Галина Варнацька не зупинялася на досягнутому і подарувала шанувальникам англійської літератури її українські переклади.

Людмила Краснова, Микола Ткачук

Не забуваймо про нашу армію

(Ярослав Яремко. Нариси з історії української військової термінології. – 2-ге вид. – Дрогобич: Посвіт, 2013. – 411 с.)

Чи потрібна державі міцна армія? Державі самостійній, незалежній, яка опинилась у колі озброєних держав, що скося поглядають на цю гонорову, але досить слабеньку з військового погляду країну.

Україна вже мала потужну армію. Проте недалекоглядність влади, мовляв, ми не хочемо ні на кого нападати, призвела до гірких наслідків. Мав же Петлюра добре

---

⁸Варнацька Г.О. Художня специфіка модерністської прози Вірджинії Вулф / Г.О.Варнацька. –Монографія. –Дрогобич : [РВВ ДДПУ ім. І. Франка], 2012. – С. 137.

озброєну, з певним вишколом і досвідом народну українську армію: «А де ж всі ваші хлопці?.. – питає один з героїв роману Булгакова у діда з села Попелюхи. – Усі побігли до Петлюри».

Ось як описує Михайло Булгаков парад Петлюрівської армії на Софіївській площі у грудні 1918 року, надаючи своїй пародії рис епічно-величавих:

«То не серая туча со змеиным брюхом разливается по городу, то не бурые, мутные реки текут по старым улицам – то сила Петлюры несметная на площадь старой Софии идет на парад.

Первой, взорвав мороз ревом труб, ударив блестящими тарелками, разрезав черную реку народа, пошла густыми рядами синяя дивизия.

В синих жупанах, в смушковых, лихо заломленных шапках с синими верхами, шли галичане. Два двухцветных прапора, наклоненных меж обнаженными пашками, плыли следом за густым трубным оркестром, а за прапорами, мерно давя хрустальный снег, молодецки гремели ряды, одетые в добротное, хоть немецкое сукно. За первым батальоном валили черные в длинных халатах, опоясанных ремнями, и в тазах на головах, и коричневая заросль штыков колючей тучей лезла на парад.

Несчитанной силой шли серые обшарпанные полки сечевых стрельцов. Шли курени гайдамаков, пеших, курень за куренем, и, высоко танцуя в просветах батальонов, ехали в седлах brave полковые, куренные и ротные командиры. Удалые марши, победные, ревущие, были золотом в цветной реке. (М.Булгаков. Белая гвардия. – К.: Богдана, 1995.С. 86). Далі посилення на це видання, сторінка – у тексті: цитування подається мовою оригіналу).

За пешим строем, облегченной рысью, мелко прыгая в седлах, покатили конные полки. Ослепительно резнули глаза восхищенного народа мятые, заломленные папахи с синими, зелеными и красными шлыками с золотыми кисточками (підкреслення наше – Л.К., М.Т.).

Пики прыгали, как иглы, надетые петлями на правые руки. Весело гремящие бунчуки метались среди конного строя, и рвались вперед от трубного воя кони командиров и трубачей. Бо старшины з нами, З нами, як з братами! – разливаясь, на рыси

пели и прыгали лихие гайдамаки, и трепались цветные оселедцы...

Трепля простреленным желто-блакитным знаменем, гремя гармоникой, прокатил полк черного, остроусого, на громадной лошади, полковника Козыря-Лешко. За Козырем пришел лихой, никем не битый черноморский конный курень имени гетмана Мазепы. Имя славного гетмана, едва не погубившего императора Петра под Полтавой, золотистыми буквами сверкало на голубом шелке.

Народ тучей обмывал серые и желтые стены домов, народ выпирал и лез на тумбы, мальчишки карабкались на фонари и сидели на перекладинах, торчали на крышах, свистали, кричали: ура... ура...

– Слава! Слава! – кричали с тротуаров.

Лепешки лиц громоздились в балконных и оконных стеклах. Извозчики, балансируя, лезли на козлы саней, взмахивая кнутами.

– Ото казали банды... Вот тебе и банды. Ура!

– Слава! Слава Петлюри! Слава нашему Батько!

– Ур-ра...

– Вот вам и банды... Миллион войску... – Петлюра. Петлюра. Петлюра. Петлюра. Петлюра...

Гремели страшные тяжелые колеса, тархтели ящиками, за десятью конными куренями шла лентами бесконечная артиллерия. Везли тупые, толстые мортиры, катились тонкие гаубицы; сидела прислуга на ящиках, веселая, кормленая, победная, чинно и мирно ехали езовые. Легко громыхла конно-горная легкая, и пушечки подпрыгивали, окруженные бравыми всадниками».

Спостерігаючи цей парад бойової сили, один з героїв роману шепоче: «Эх... эх... вот тебе и пятнадцать тысяч... Что же это наврало нам. Пятнадцать... бандит... разложение... Господи, не сочтешь. Нще батарея... еще, еще...».

Петлюру любило й село, й місто, на нього покладались, йому вірили. «Де ж сам Петлюра? – Ой, хочу побачить Петлюру. Кажуть, він красавець неописуваний». І це ще не все: «Глухие раскаты турецких барабанов неслись с площади Софии, а по

улице уже ползли, грозя пулеметами из амбразур, колыша тяжелыми башнями, четыре страшных броневика» .

Велика армія, озброєна, горда, впевнені в собі військовики і — Петлюра, всенародний герой. «Было его жития в Городе сорок семь дней». Куди ж поділась армія? Чого варта країна без армії?

Автор дослідження «Нариси з історії української військової термінології» Я.Яремко вибудовує таку тріаду: «Українська держава – Українська армія – українська військова термінологія. Нерозуміння, недооцінка чи фальсифікація цієї єдності або штучний розрив окресленого діалектичного зв'язку неминуче призводить до втрати державницьких орієнтирів» (с.269).

Слушно зауважує Євген Коновалець: «Ми були примушені ставитись критичніше до діяльності діячів Центральної Ради, бо бачили наочно, що їхня політика спричинює щораз більшу анархію, яка не тільки виключає організацію війська, але веде державу до неминучої руїни»⁶.

Влада не підтримала армію, мовляв, Україна не збирається ні з ким воювати. А боронити ж хто буде беззахисну, безборонну, незахищену країну? Крім військового вишколу, щедрого фінансування з боку уряду, виховання почуття гідності і гордості в кожному воякові, армія потребує і міцного науково-філософського й історичного підґрунтя. Основою його є Статут і ' М.Булгаков. Белая гвардия. – К.:Богдана, 1995. – С. 283. 'Там само. – С. 283. ⁴ Там само. - С. 284.

⁵ Там само. - С 308.

⁶ Цих. за другим виданням монографії Я.Яремка. - С. 227.

військова команда, тобто своя, власна українська термінологія. Вагомий внесок у розв'язання цієї проблеми якраз і зробив дрогобицький науковець-лінгвіст Ярослав Яремко.

Автор занурився в неосяжні глибини історії, релігії, лінгвістики, державотворення, військової справи, політичних хитросплетінь, дипломатії. Як учений-когнітивіст, такий, що опанував різні науки, поєднав їх у єдине річище, пише вільно, розкуто, з філологічним блиском. Його творча манера – героїко-романтична. Тож читати цю наукову працю легко, приємно й – корисно кожному громадянину своєї держави, а насамперед –

військовикам, тим, хто готує військову еліту, інтелігентів, професіоналів мілітарної справи. І тим командирам, які будуть проголошувати свої команди впевнено, гордовито, відчуючи вагомість кожного слова, кожного військового терміну, всієї історично сформованої власної української терміносистеми.

Дослідницька парадигма автора монографії досить широка. Він наскрізно аналізує українську військову термінологію в історичному розвитку: її історичні витoki, особливості військової термінології давньокиївської та козацької доби; пише про українську військову термінологію ХХ століття і про тих, хто нею послуговувався, про лицарів ідеї і чину. Своєрідним висновком, резюме, крім авторських висновків, є розділ «Проблема національної ідентичності в українській військовій термінології (на матеріалі «Російсько-українського словника для військовиків» А.Бурячка, М.Демського, Б.Якимовича. – Київ-Львів: Варта, 1995).

Хоча книга Я.Яремка має чітке лінгвістичне спрямування, але це й художнє явище: стиль, художній дискурс загалом, опертя на поетичне слово, ритм прозаїчного викладу, посилення на Євгена Маланюка, «Слово о полку Ігоревім», літописи, пісенні традиції, на митців «Розстріляного Відродження».

Не завжди можна погодитися з автором монографії в оцінці значущої в історії української держави та її армії постаті Павла Скоропадського, але це вже вектор в іншу тему. Власні роздуми над проблемою ролі армії в житті держави автор висловив у гранично ущільненій і категоричній формі-аксіомі: «Державу можуть захистити не революційні гасла і ухвали, а тільки вишколена і свідома своєї місії національна армія» (с. 227). І, борони Боже, щоб це усвідомлення не прийшло надто пізно, як це вже раз відбулося. Історичний шанс тоді було втрачено.

Книгу Я.Яремка можна читати як завершену цілісність, а можна читати окремо певні розділи, кожен реципієнт знайде для себе щось цікаве, значуще. Ґрунтовні знання, копітка праця автора над необхідним матеріалом виявили себе в афористичній мові, асоціативності викладу, бажанні встановити контакт з читачем. Це й фундаментальне дослідження, і разом з тим щира, схвильована розповідь про Україну, її минуле й сучасне, її культуру і геополітичний статус.

Своїм розмислам автор надає форми своєрідних типологічних тверджень, максимум, троїстих афоризмів. Паремії автора сприяють чіткому ритмові викладу в цілому. Саме на них, на їх категоричній троїстості тримається головна ідея, концепт дослідження, вираз набирає сили безсумнівної істинності: «Характеристика цієї еліти, її генеза і кристалізація поведінкової моделі – це тема окремого дослідження» (с. 151); „військові команди виступають як одиниці лексичного, фразеологічного та синтактичного рівнів" (с. 176).

Монографія П.Яремка має всі підстави, щоб стати підручником, настільною книгою, насамперед для тих, хто пов'язав свою долю з долею армії і безпеки рідної країни. Автор врахував усі чинники, які необхідні для формування справжнього військовика-вихователя і для тих, хто буде оволодівати військовою наукою, її термінологією: звідси увага і любов до Слова, до вислову-команди у єдності форми і змісту й навіть до інтонаційного забарвлення; як виробити інтонаційні акценти беззаперечних військових команд, значущість кожного українського військового терміна.

Але роль «Нарисів з історії української військової термінології» вища, бо ця книга має фундаментальний характер як джерело знань, необхідних кожному громадянину своєї держави.

Наталія Науменко, проф. (Київ)

Любомир Сеник, проф. (Львів)

Творчий доробок на тлі осмислених позицій

*(Іван Зимомря, Руслана Жовтані, Владислав Грещук.
Алгоритми наукового поступу. Біобібліографічний показчик
Миколи Зимомрі. Післямова Ігоря Добрянського, Станіслава
Лупінського.– Ужгород: ФОП Брежа А.Е., 2013.– 366 с.)*

Бібліографія – це своєрідний екстериторіальний центр кожної національної культури. Тому й відродно, що на зламі ХХ-го – початку ХХІ ст. ця наукова галузь має примітні успіхи, власне, як певні свідчення її розгалуженого зміцнення в Україні. Адже останнім часом побачили світ вагомні бібліографічні